

Wstęp 9

1. Budowa, postać i właściwości chemiczne minerałów 11

PYTANIA KONTROLNE 20

ĆWICZENIE 20

2. Właściwości fizyczne minerałów 21

PYTANIA KONTROLNE 26

ĆWICZENIA 27

3. Makroskopowe oznaczanie minerałów 28

3.1. Kwarc i minerały pokrewne (postacie krzemionki) 29

3.1.1. Rozpoznawanie 30

3.2. Skalenie 32

3.2.1. Rozpoznawanie 32

3.3. Skaleniowce (także: skalenoidy lub foidy) 33

3.4. Miki (tyszczyki) 34

3.4.1. Rozpoznawanie 34

3.5. Amfibole i pirokseny 35

3.5.1. Rozpoznawanie 36

3.6. Oliwiny 37

3.6.1. Rozpoznawanie 37

3.7. Granaty 38

3.8. Turmaliny 38

3.9. Inne krzemiany i glinokrzemiany 39

3.10. Tlenki i wodorotlenki 40

3.11. Siarczki 42

3.12. Fosforany 43

3.13. Węglany 44

3.14. Siarczany 45

3.15. Halogenki 46

3.16. Pierwiastki rodzime 47

3.17. Minerale wtórne 47

PYTANIA KONTROLNE 47

ĆWICZENIA 48

4. Skały magmowe 49

4.1. Skład mineralny skał magmowych 49

4.2. Budowa wewnętrzna skał magmowych 51

4.3. Facje skał magmowych 56

4.4. Klasyfikacja skał magmowych 58

4.4.1. Plutoniczne i wulkaniczne skały kwaśne 59

4.4.2. Plutoniczne i wulkaniczne skały obojętne 60

4.4.3. Skały żyłowe 60

4.5. Przegląd skał magmowych i miejsca ich występowania w Polsce 62

4.5.1. Skały kwaśne 62

4.5.2. Skały obojętne 63

4.5.3. Skały zasadowe 63

4.5.3. Skały skrajnie melanokratyczne 64

4.6. Makroskopowy opis skał magmowych 64

PYTANIA KONTROLNE 67

ĆWICZENIA 67

5. Skąły osadowe 69

- 5.1. Skład mineralny skał osadowych **69**
- 5.2. Skąły okruchowe (detrytyczne lub klastyczne) i rezydualne **70**
  - 5.2.1. Budowa wewnętrzna skał okruchowych **70**
  - 5.2.2. Przegląd skał okruchowych i rezydualnych **77**
    - 5.2.2.1. Skąły piroklastyczne **77**
    - 5.2.2.2. Psefity **78**
    - 5.2.2.3. Psamity **78**
    - 5.2.2.4. Aleuryty **80**
    - 5.2.2.5. Pelity i właściwe skąły ilaste **81**
  - 5.2.3. Makroskopowy opis skał klastycznych **83**
  - 5.2.4. Skąły rezydualne **83**
- 5.3. Skąły organogeniczne i chemogeniczne (chemiczne) **84**
  - 5.3.1. Skąły węglanowe **84**
    - 5.3.1.1. Wapienie **84**
    - 5.3.1.2. Dolomity **88**
    - 5.3.1.3. Syderyty **88**
  - 5.3.2. Skąły krzemionkowe (niedetrytyczne) **89**
  - 5.3.3. Skąły fosforanowe **90**
  - 5.3.4. Skąły siarczanowe i solne (ewaporaty) **90**
  - 5.3.5. Kaustobiolity (organogeniczne skąły palne) **91**

PYTANIA KONTROLNE 94

ĆWICZENIA 94

6. Skąły metamorficzne 95

- 6.1. Minerąły skałotwórcze skał metamorficznych **95**
- 6.2. Budowa wewnętrzna **96**
- 6.3. Klasyfikacja skał metamorficznych **98**
- 6.4. Strefy metamorfizmu **99**
- 6.5. Przegląd ważniejszych skał metamorficznych **100**
  - 6.5.1. Skąły metamorfizmu dyslokacyjnego (dynamometamorfizmu) **100**
  - 6.5.2. Skąły zmetamorfizowane regionalnie **100**
  - 6.5.3. Skąły epimetamorficzne (facji zieleńcowej i zeolitowej) **101**
  - 6.5.4. Skąły mezometamorficzne (facji amfibolitowej i glaukofanowej) **102**
  - 6.5.5. Skąły katametamorficzne (facji granulitowej i eklogitowej) **104**
  - 6.5.6. Skąły kontaktowo-metamorficzne (facji hornfelsowej i sanidynowej) **104**
  - 6.5.7. Skąły ultrametamorficzne **105**
- 6.6. Makroskopowy opis skał metamorficznych **105**

PYTANIA KONTROLNE 106

ĆWICZENIA 106

7. Stratygrafia 107

- 7.1. Względny wiek skał i procesów geologicznych **107**
  - 7.1.1. Biostratygrafia **107**
    - 7.1.1.1. Powstawanie skamieniałości **107**
    - 7.1.1.2. Znaczenie skamieniałości **110**
    - 7.1.1.3. Jednostki biostratygraficzne **113**
    - 7.1.1.4. Systematyka i nomenklatura paleontologiczna **114**
  - 7.1.2. Litostratygrafia **115**
    - 7.1.2.1. Jednostki litostratygraficzne **117**
  - 7.1.3. Metody diastroficzne ustalania względnego wieku skał i procesów geologicznych **117**
- 7.2. Bezwzględny wiek skał **119**

ĆWICZENIA 120

8. Przegląd systematyczny skamieniałości — bezkręgowce 124

- 8.1. Typ: Gąbki (Porifera) **124**

- 8.2. Archeocyaty (Archaeocyatha) **126**
- 8.3. Stromatoporoidy (Stromatoporoidea) **127**
- 8.4. Typ: Parzydełkowce (Cnidaria) **128**
  - 8.4.1. Gromada: Koralowce (Anthozoa) **129**
- 8.5. Denkowce (Tabulata) **131**
- 8.6. Typ: Ramienionogi (Brachiopoda) **132**
- 8.7. Typ: Mszywioty (Bryozoa) **136**
- 8.8. Typ: Pierścienice (annelida) **137**
- 8.9. Typ: Stawonogi (Arthropoda) **138**
  - 8.9.1. Gromada: Trylobity (Trilobitae) **139**

PYTANIA KONTROLNE 141

ĆWICZENIE 141

- 8.10. Typ: Mięczaki (Mollusca) **142**
  - 8.10.1. Gromada: Małże (Bivalvia) **143**
  - 8.10.2. Gromada: Ślimaki (Gastropoda) **145**
  - 8.10.3. Gromada: Głowonogi (Cephalopoda) **147**
    - 8.10.3.1. Podgromada: Łodzиковate (Nautiloidea) **148**
    - 8.10.3.2. Podgromada: Amonitowate (Ammonoidea) **150**
    - 8.10.3.3. Podgromada: Pochewkowce (Coleoidea) **155**
- 8.11. Typ: Półstrunowce (Hemichordata) **157**
  - 8.11.1. Gromada: Graptolity (Graptolithina) **158**
- 8.12. Typ: Szkarłupnie (Echinodermata) **160**
  - 8.12.1. Gromada: Jeżowce (Echinoidea) **160**
  - 8.12.2. Gromada: Liliowce (Crinoidea) **163**

PYTANIA KONTROLNE 165

ĆWICZENIE 165

9. Mikroskamieniałości 166

- 9.1. Królestwo: Protisty (Protista) **166**
  - 9.1.1. Typ: Korzenionózki (Rhizopoda) **167**
    - Gromada: Otwornice (Foraminifera) **167**
  - 9.1.2. Typ: Promienionózki (Actinopoda) **168**
    - Gromada: Radiolarie, Promienice (Radiolaria) **168**
  - 9.1.3. Typ: Orzęski (Ciliata) **169**
    - Nadrodzina: Kalpionellidy (Calpionellidae) **169**
  - 9.1.4. Typ: Złocienice (Chrysophyta) **169**
    - 9.1.4.1. Gromada: Okrzemki (Bacillariophyceae, Diatomeae) **169**
    - 9.1.4.2. Gromada: Kokolitowce (Coccolithophorales) **170**
- 9.2. Królestwo: Zwierzęta (animalia) **171**
  - 9.2.1. Typ: Stawonogi (Arthropoda) **171**
    - Gromada: Małżoraczkki (Ostracoda) **171**
  - 9.2.2. Typ: Strunowce (Chordata) **172**
    - Gromada: Konodonty (Conodonta) **172**
- 9.3. Królestwo: Rośliny (Plantae) **174**
  - 9.3.1. Pyłki i zarodniki **174**

PYTANIA KONTROLNE 178

ĆWICZENIE 178

10. Skamieniałości roślinne 179

- 10.1. Królestwo: Rośliny (Plantae) **179**
  - 10.1.1. Glony (Algae) **180**
  - 10.1.2. Gromada: Rośliny telomowe, osiowe (Embryophyta) **180**
    - 10.1.2.1. Najstarsze rośliny lądowe **180**
    - 10.1.2.2. Paprotniki (Pteridophyta) **181**
    - 10.1.2.3. Rośliny nasienne (Spermatophyta) **186**

PYTANIA KONTROLNE 195

ĆWICZENIE 195

11. Planisekcja 196

11.1. Bieg i upad granic (powierzchni) geologicznych **196**

11.2. Struktury geologiczne na mapach planisekcyjnych **197**

ĆWICZENIA 202

12. Intersekcja 206

12.1. Zależność przebiegu linii intersekcyjnych od ukształtowania terenu **206**

12.2.1. Intersekcja w obszarze urzeźbionym o budowie płytowej **206**

12.2.2. Intersekcja w obszarze urzeźbionym o warstwach (powierzchniach) nachylonych **207**

12.2. Wyznaczanie linii intersekcyjnej na mapie **209**

12.3. Wyznaczanie biegu i upadu powierzchni na podstawie linii intersekcyjnej **212**

ĆWICZENIA 214

Literatura uzupełniająca **215**

Indeks rzeczowy **217**